

Otázka: Etika

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): BaBu

- a) *Etika jako věda, základní pojmy v etice*
- b) *Dějiny etiky - vybraní autoři*

A

- **ETIKA** (z řeckého slova ethos = mrav)

- nauka o mravech a morálce
- pokus o výklad morálních představ
- praktická filozofická disciplína
- předmětem zkoumání mravní jevy, jejich vznik, vývoj, současný stav, zachycení vývojových tendencí

- **Základy etiky**

- Každý čin posuzujeme individuálně, se všemi okolnostmi
- Pravidla etického jednání a chování se mění s časem, místem, společenskou situací
- Posuzujeme jinak činy dobrovolné a nedobrovolné, jinak posuzujeme čin dospělého a dítěte
- Každý člen společnosti předpokládá u druhých znalost míry etiky a mravnosti
- Etika a morálka nejsou dány objektivně, jsou zvykem, mění se
- Morálka a etika se týká jen - člověka - nevztahuje se na přírodní jevy, zvířata

- **Etika se dělí na další disciplíny:**

- analytická- směr v soudobé etice, rozvíjený od počátku 20. stol., Analyzuje význam morálních pojmů a objasňuje etické výroky
- autonomní - vycházejí z autonomie svědomí a svobody jako základní mravní

hodnoty, - soustředí se na jednajícího člověka, jeho rozum a svobodu

- neontologická
- environmentální
- evoluční
- feministická- Teoreticky reflektuje praktické otázky související s postavením

ženy v tradiční patriarchálně a hierarchicky uspořádané společnosti. Formovala se v ženském hnutí v 19. stol. v souvislosti s požadavky práva žen na vzdělání, práci, účast na politickém dění a podobně.

- heteronomní
- individuální- řeší morální hodnoty jednotlivce
- sociální- zkoumá mravní život a normy různých společenství a spol. činností (rodina, politika, ekonomie...)
- žurnalistická
 - normativní - soubory norem a morální kodexy, představa, jaký by měl člověk, patřící k určité skupině, být

- nenormativní - obecné otázky morálky, sociologický pohled (celospolečenské a skupinové normy)

- situační - podle Josepha Fletchera není moudré postupovat od pravidel k situacím. Namísto toho nastoluje „princip lásky“ - jediné a absolutní pravidlo je pravidlo lásky.

- **Základní etické pojmy:**

zlo - něco, co škodí, zraňuje

v zlo jako podstata vlastně neexistuje

- v některém případě může fungovat pozitivně - záleží na úhlu pohledu člověka

- metafyzické - nedostatek dobra nebo jeho pnutí nesprávným směrem
- fyzické - něco konkrétního - katastrofy, nemoci, válka, hladomor
- mravní - člověk ho páchá vědomě a svobodně - např. pomsta

Mrav - to jak se obvykle chováme

Morálka - představy jak bychom se měli chovat

Dobro - opak zla, přináší naplnění, utěšuje, má význam a smysl

- shoda myšlení a jednání se svědomím a mravním řádem
 - tíhnutí k dobru je nejvlastnější podstatou lidského života
 - svědomí - v antické filosofii definován jako schopnost člověka posoudit jednání z více úhlů - božský hlas v nás
 - v křesťanství bráno jako ozvěna Božího hlasu
 - osvícenství - schopnost neomylně vést k mravnosti - J.J.Rousseau
- mravní zákon v nás, člověk má v sobě kategorický imperativ - I.Kant
- dnes chápáno jako míra morálního jednání, hlas odpovědnosti
 - v praktickém životě se projevuje jako výčitka svědomí
 - v průběhu života se dotváří

svoboda a mravní jednání - zčásti determinováno (předurčeno) - biologickými,

společenskými, sociálními zákony.

- člověk se rodí do určitých podmínek, ale v rámci těchto podmínek se může

rozhodovat svobodně a možnost svobodného rozhodování člověka nutí k plné odpovědnosti za svá rozhodnutí.

- mravní zákon - nejobecnější etické normy (společné všem lidem) vycházející z podstaty lidství

úcta k lidské osobě, respekt, solidarita, uznání lidské důstojnosti

lidská důstojnost - všichni jsme si absolutně rovni, odmítnutí diskriminace

povinnosti respektovat důstojnost druhého

vnitřní - svoboda myšlení, nemá vnější omezení, i ve vězení má člověk vnitřní svobodu

vnější - do jisté míry může být omezena, právně i protiprávně

• Náboženství a etika

Existují tři přístupy:

1) autonomní - sám jedinec si určí normy jak se bude chovat

2) heteronomní - morálka staví na náboženských přesvědčeních

3) teonomní - morálka vychází ze stejného zdroje, jako náboženství

B

Nejstarší fáze etiky mají kořeny v době, kdy člověk hledal optimální formy chování, aby přežil a žil šťastně, řešil i první nezdůvodněné tajemné zákazy- tabu.

V antice již byla etika rozvinutá. Jejím základním pojmem, kromě pojmu dobro a blaženost, je ctnost. V antice bylo k výchově ctnostného člověka zaměřeno celé vzdělání.

V dějinách je důležitá křesťanská a židovská etika. Pro židovskou etiku je centrální desatero přikázání - je to etika ukazující, co má budoucnost a perspektivu, pro co stojí za to žít.

Křesťanská etika je etika lásky - konkrétní lásky k člověku v nouzi (např. k nemocným, hladovým, pronásledovaným...).

Úcta k lidské důstojnosti i v těch nejponíženejších situacích lidské bezmoci je novým prvkem, který křesťanství vnesl do dějin (na tomto základě se začíná budovat sociální pomoc - špitály apod...).

Dějiny etiky - vybraní autoři

Démokritos

- zajímal se otázkou dobra, nejvyšším dobrem je dobrá mysl, největšího blaha člověk dosáhne, když má v duši klid

- lidskou přirozeností je touha po štěstí, štěstí nalézá člověk v přátelství, lásce, moudrosti, střídmosti

- člověk si má určovat přiměřené cíle

Sofisté

- učitelé moudrosti
- člověk je mírou všech věcí, dobro a zlo relativní

Sokrates

- v centru pozornosti mravní problémy
- heslo „poznej sám sebe“
- štěstí viděl v moudrosti, moudrý člověk nemůže jednat špatně, lidé jednají špatně jen z nevědomosti
- víra v božský hlas (vnitřní) = daimonion, který člověka vede

Platón

- učení o idejích - největší idea je idea dobra
- pozemské dobro pouze odlesk nejvyššího dobra

Aristoteles

- největší myslitel
- rozdělil filozofii na teoretickou, praktickou a poetickou
- praktická filozofie - politika, strategie, rétorika, etika
- spis Etika Nikomachova - touha po štěstí a problematika dobra, hledání štěstí
- slasti versus strast - ideální zlatá střední cesta
- úkolem etiky hledat dobro a cesty k jeho dosažení
- dobro v duševní činnosti - vzdělání

Stoikové

- člověk by měl žít v souladu s přírodou a kosmickým řádem, s bohem a rozumem
- svoboda - umět se podřídít určitému řádu

- moudrý je ten, kdo ctí řád a chápe svobodu, bez odporu nese úděl, žije střídme, krotí vášně a žádosti

Epikurejci

- individualistická etika - důraz na jedince
- život ve skrytu před společností
- důraz na zdraví těla a klid duše, klidu duše škodí strach - z bohů, smrti, bolesti
- Lukretius (nejlepší vykladač epikureismu) - klade důraz na dobro, ideál je moudrý člověk

Křesťanství (Středověk)

- zjevná pravda
- Tomáš Akvinský - teologický systém tomismus
- zabýval se otázkou dobra - nositel největšího dobra Bůh, který dal člověku rozum a svobodnou vůli
- přirozená mravnost, teologická mravnost (dán pud pravdy a dobra)
- platónské ctnosti - rozumnost, spravedlivost, statečnost, uměřenost
- teologická vyšší mravnost - člověku vnuknul Bůh - víra, láska, naděje - vede k blaženosti
- otázka svobodné vůle
- vyšší mravnost - pomoc od Boha

Renesanční teorie

- návrat k antice
- cílem osvobodit člověka a jeho poznání
- člověk jedná svobodně, podle vlastního rozumu, za své jednání je zodpovědný

Niccolo Machiavelli

- důraz na individualitu (svět je arénou individualit)
- dva typy lidí - manipulovaní x manipulovatelné
- podmínky pro lidi - osud, nutnost a štěstěna, důležitá ctnost - síla a schopnost k jednání
- zajímal se o politiku - podle něj politik může páchat i zločiny, ale nesmí udělat chybu => tento názor zneužil např. Hitlerem

Reformační etika

- usilování o očištění církve => rozchod s katolickou církví => vznik nových církví
- John Wiklif (ovlivnil Husa), Martin Luther, Jan Kalvín
- protestantismus- rozdělení- Německo- Luterství, Kalvinismus- Švýcarsko, Anglikánství- Anglie -> snaha sjednocení církví
- odlišné znaky od katolictví- osobní víra, odmítají vnější cesty ke spáse (zpověď, modlitby), člověku je spása předurčena

Jan Ámos Komenský

- poslední biskup Jednoty Bratrské
- Jednota Bratrská- řád Jednoty Bratrské (představy o mravní kázni)- základní etické ctnosti, které jednota vyznávala (šetrnost, pracovitost, hospodárnost, nakládání s časem, spořádaný rodinný život, cílevědomost -jednotlivce, rodiny, obce)
- odsuzoval nekázeň, věřil v moc lidského poznání- rozumní lidé zabrání válkám, věřil ve schopnost vychování, vzdělání

Novověké etické teorie

- Anglie, Francie doby osvícenství
- zakladatel novověké etické teorie- Thomas Hobbes (17.stol.)- kladl důraz na státní uspořádání, výchova, mravnost ve státě, kladl důraz na vůli mravnosti (vůle všech), (představoval si, že mravní normy budou právem vynutitelné) John Locke
- lidské vědomí- tabula rasa, žádné vrozené mravní principy neexistují, dobro x zlo (rozkoš x bolest)
- Francie- kritika náboženské morálky
- Jean Jacque Rousseau- zlo v člověku roste s civilizací
- Diderot- kritika církve (Jeptiška), šetrnost, pracovitost

Soudobé teorie

- filozofická antropologie (filozofické otázky směřující k člověku)- kde se člověk vzal, jak vypadá, jaké potřeby má, problematika morálky
- reakce na kult techniky
- Arthur Schopenhauer
- Friedrich Nietzsche

- Sigmund Freude
- láska k bližnímu, ochrana slabých
- Friedrich Nietzsche- vláda silných

Freude

- psychoanalýza- člověka ovládají 2 protikladné principy- slast a realita, osobnost tvořena 3 složkami:

id= ono- pudová složka (sexuální pud a agresivita)-> dosažení slasti

ego= já empirické duševno

super ego- princip reality, funkce soudce a vzoru- osobní morálka, vychází z požadavku společnosti

-osobní konflikty- duševní poruchy

Novofroidismus- návrat k Froidovi- problematika mezilidských vztahů, člověk se dostává do střetu s ostatními lidmi, představitel – Erich Fromm- konflikty se nemají odkládat, možné je řešit, respektovat přirozenost